

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА ДО ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються особливості підготовки майбутнього педагога-музиканта до вокально-виконавської діяльності, яка є важливою складовою його професійної майстерності.

Ключові слова: вокально-виконавська діяльність, майбутній педагог-музикант, інноваційні вокальні технології, співацькі манери.

The article considers the peculiarities of the future teacher-musician's preparation for vocal-performing activity, which is an important component of his professional skill.

Key words: vocal-performing activity, future teacher-musician, innovative vocal technologies, singing manners.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У системі вітчизняної професійної музичної освіти вокально-виконавська підготовка майбутніх педагогів-вокалістів посідає чільне місце. Адже високохудожнє виконання викладачем вокального твору справляє глибоке враження на учнів, викликає у них живий інтерес до вокального мистецтва, впливає на формування естетичних смаків дітей. У зв'язку з цим виникає потреба наявності у педагога-вокаліста універсальних виконавських умінь щодо втілення художнього задуму творів композиторів різних мистецьких напрямів й стилів. Тому, особливого значення набуває пошук шляхів підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього педагога-вокаліста до вокально-виконавської діяльності, зокрема у різних співацьких манерах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовному дослідженню особливостей вокального мистецтва присвячені праці видатних учених і педагогів у галузі голосоутворення: В. Антонюк, Д. Аспелунда, Л. Дмитрієва, Р. Юссона, Л. Ярославцевої; з техніки постановки голосу та фізіології процесу співу: Л. Баренбойма, Н. Гонтаренко, А. Здановича, В. Морозова, В. Юшманова; проблем підготовки співаків: Н. Гребенюк, Д. Євтушенка, В. Ємільянова, О. Микиші, О. Стахевич, Л. Христиансена. Питання вокальної підготовки майбутніх педагогів-музикантів розкривають Л. Василенко, О. Маруфенко, А. Менабені, Г. Стасько, Ю. Юцевич та ін. Особливості різних вокально-виконавських манер розглянуто у працях Н. Дрожжиної, І. Колодуб, І. Стулова, Н. Шевченко та ін. Інноваційні технології розвитку професійно-особистісних рис здобувачів у процесі вокально-виконавської діяльності обґрунтовані дослідниками Л. Лабінцевою, Г. Панченко, Л. Тоцькою та ін.

Разом з тим, необхідно зазначити, що проблема професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів до виконавської діяльності продовжує вивчатися сучасними вченими і потребує цілісного дослідження.

Виходячи з вищесказаного констатуємо, що в умовах сьогодення розширення сфери вокально-професійних знань і умінь майбутніх педагогів-музикантів через орієнтацію в різноманітті вокальних стилів та виконавських манерах набуло високої актуальності.

Мета статті – обґрунтувати шляхи підвищення ефективності підготовки майбутніх педагогів-музикантів до вокально-виконавської діяльності.

Виклад основного матеріалу. У сучасних музично-педагогічних джерелах виконавство розглядається як вид діяльності, який є одночасно і способом реалізації знань, умінь, навичок передачі композиторського задуму і форми стилістичного усвідомлення, особистісного емоційно-чуттєвого відображення дійсності.

Вокальне виконавство, традиції якого склалися упродовж багатьох століть, у порівнянні з іншими видами музичного виконавства має особливу специфіку, адже музичним інструментом для виконавських дій є голос співака, досконалість якого залежить від рівня вокальної майстерності, статі, віку, здоров'я, режиму та умов роботи.

Сучасне вокальне мистецтво потребує універсального співака, який досконало володіє голосом при виконанні творів різних жанрів та стильової приналежності, творчо підходить до інтерпретації художнього образу й артистично його втілює, виявляє майстерність у використанні звукопідсилювальної апаратури, має яскравий сценічний імідж. Це, наразі, пов'язано із розвитком останнім часом великої кількості жанрів масової культури, які стали домінувати над класичними. В умовах підвищеної професійної конкуренції виконавці, які мають класичну освіту, з успіхом використовують новації сучасного вокального поля – естраду, рок, джаз та самотужки засвоюють технології суміжних жанрів.

Отже, сучасний співак повинен володіти умінням використовувати у своїй творчій діяльності різні манери співу, поліхудожні й полістилістичні прийоми вокального виконавства, тобто кваліфіковано користуватися вокальними навичками такого рівня, який би дозволив безболісно для вокального апарату працювати у різних стилях і жанрах.

Виходячи з цього, особливої актуальності набуває проблема модернізації вокально-виконавської підготовки майбутнього педагога-музиканта на основі інноваційних розробок вітчизняних авторів та використання вокальних методик зарубіжних викладачів.

У сучасній науковій літературі результативними визначаються ті інноваційні методики, які із самого початку навчання спрямовані на розширення академічних можливостей вокаліста і, водночас, сприяють формуванню навичок роботи у суміжних жанрових сферах та активізують професійне мислення педагога-музиканта. Нині існує і удосконалюється низка вокальних методик, які стають системою, що має на меті виховання співака, здатного ефективно та безпечно керувати своїм голосовим апаратом в умовах поліжанрового глобалізованого культурного поля.

Задля вирішення означеної проблеми, на нашу думку, необхідно актуалізувати пошук нових шляхів **оволодіння та інтерпретації різностильового репертуару**, а також спонукати майбутніх педагогів-музикантів до вивчення сучасних методик навчання співу, які створені і апробовані у різних країнах за останні десятиліття.

Серед найдієвіших інноваційних технологій співацького навчання педагогів-музикантів дослідники вважають методики вокального виховання В. Емельянова, В. Морозова, К. Лінклейтер, С. Рігса, які спрямовані на оптимальне використання голосових ресурсів людини задля формування її універсальних вокальних навичок та здатності співати у різних манерах (академічній, народній, естрадній). Більшість сучасних вокальних методик розроблені на основі теорії резонансного співу В. Морозова, фонопедичного методу голосоутворення В. Ємельянова та методики співу у мовленнєвій позиції С. Рігса і базуються на трьох постулатах:

- спів у мовленнєвій позиції, тобто при такому положенні гортані, яке використовується при розмові та не супроводжується напруженням зовнішніх м'язів;
- резонансний спів – спів із ефективним використанням резонансних якостей голосового апарату;
- керування диханням – підтримка кількості повітря, яке необхідне для ефективної вібрації голосових складок, що не може бути керованим безпосередньо та є стороннім продуктом співу у мовленнєвій позиції [8].

На переконання авторів цих методик максимально комфортним з технологічної точки зору та найефективнішим з виконавської вважається спів у мовленнєвій позиції, що базується на природному розмовному тембрі голосу і є ключем до формування вокального тембру, притаманного природі голосового апарату. Адже спів у мовленнєвій позиції

дозволяє здійснювати ефективний контроль за роботою дихання, а саме: природний вдих, його об'єм, спокійний видих, що контролюють м'язи черевного пресу. Саме спів у мовленнєвій позиції пропонує резонуючий вокальний звук, який утворюється за допомогою м'язів, робота яких є підконтрольною свідомості людини та піддається свідомому тренуванню та координації м'язів черевного пресу, м'язів язика та губ. Саме їхня свідомою робота формує якісне вокальне звукоутворення.

Отже, процес вокалізації автори сучасних методик розглядають як процес узгодженої взаємодії дихання, мовленнєвого апарату та резонаторів.

Варто зазначити, що при впровадженні новітніх методик формування універсальних навичками співу у майбутніх педагогів-музикантів існує низка спільних вимог, які можна поділити на вокально-технічні та музично-естетичні. До вокальної техніки відносяться: правильне вокальне дихання, активне використання резонаторів у співі, плавний перехід від одного регістру до іншого. Сучасний музикознавець і вокальний педагог В. Юшманов зазначає, що голос співака повинен бути яскравим, польотним і разом з тим – м'яким, тембрально наповненим» [9, с. 8].

До музично-естетичних компонентів можна віднести: бездоганне знання музичного матеріалу, дотримання інтонаційної точності, розвинений слух, точність у дотриманні метро-ритму. Відомий оперний співак Тіто Гоббі дотримується думки, що одного голосу майстерному співакові недостатньо: «Йому необхідно могутнє здоров'я, міцні нерви, природне музичне чуття, гнучкий голос, першокласне почуття ритму, вміння триматися на сцені, але перш за все – скромність, адже тільки по-справжньому скромна людина зможе вчитися на власних помилках» [2, с. 20].

Молоді учені В. Бокоч, Л. Кузьменко-Присяжна, Л. Остапенко зазначають, що актуальною проблемою сучасних вокалістів є їх недостатня обізнаність у особливостях різноманітних стилів і саме викладачам варто зосередитись на тих співацьких манерах, які має опанувати співак. «Додання співочому звуку експресивності і виразності здійснюється за рахунок використання в процесі голосоутворення вокальних ефектів» [1, с. 33].

Дослідниця Л. Красовська вважає за доцільне у фаховій підготовці сучасного співака дбати про опанування ним різними універсальними прийомами, які будуть необхідними при виконанні академічних вокальних творів, написаних в останні роки та у разі співу творів, що мають синтетичний у стильовому відношенні характер та об'єднують академічну та естрадну манеру. Саме загальне розуміння вокального процесу дозволяє вільно змінювати тембр, подачу звука не тільки в межах академічного вокалу, але і рок-вокалу, й естрадного співу [6, с. 101].

Еволюція популярного вокального мистецтва вимагає збагачення (через ознайомлення й вивчення провідного західного методичного досвіду) самої вітчизняної вокальної педагогіки. У результаті синтезу національних співацьких традицій і сучасної вокальної техніки відбудеться значний динамічний підйом у вітчизняному вокальному виконавстві.

Виходячи з цього, критерієм ефективності вокального виховання сучасного педагога-музиканта у вищому освітньому закладі є підготовка спеціаліста, який володіє сучасними вокальними прийомами та виразовими засобами, виконавською стилістикою, що об'єднує академічну та естрадну манеру співу, обізнаний у сучасних методиках вокального виховання, має високий рівень пластичної культури та сценічної поведінки.

Отже, вокальна підготовка майбутніх педагогів-музикантів в різних співацьких манерах має важливе значення у професійному становленні педагога як співака, оскільки забезпечує реалізацію індивідуального підходу в навчанні, різножанровість у підборі репертуару, формування вокально-виконавських умінь, знань та навичок на кращих зразках класичної, народної і сучасної музики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бокоч В. А., Кузьменко-Присяжна Л.І., Остапенко Л.В. До проблеми методики навчання естрадному вокалу. *Молодий вчений*. Херсон, 2017. №8. С. 31–34.
2. Гобби Т. Мир итальянской оперы / пер. с ит. Г. Генниса, Н. Гринцера, И. Паринной. Москва, 1989. 320 с.
3. Дрожжина Н. В. Вокальне мистецтво естради: історія, теорія, практика. Навч. підручник. Х: Видавництво «Естет Принт», 2019. 336 с.
4. Емельянов В.В. Развитие голоса. Координация и тренинг: учеб. пособ. СПб.:Лань, 2004. 192с.
5. Закрасняна Ж. М. Сучасні вимоги до підготовки фахівців спеціальності «Академічний вокал». *Молодий вчений*. Херсон, 2017. № 11. С. 552–555.
6. Красовська Л.О. Сучасний вокал: методи навчання в різних жанрах музичного мистецтва / Культура України. Випуск 53, 2016. С. 100–106.
7. Морозов В.П. Искусство резонансного пения. Основы резонансной теории и техники. М.: МГК, ИП РАН; Искусство и наука, 2008. 592 с.
8. Риггс Сет. Как стать звездой / Сет Риггс. Guitar College. 2000. 104с.
9. Юшманов В. И. Вокальная техника и её парадоксы. Санкт-Петербург, 2002. 128 с.

Рекомендує до друку науковий керівник доцентка Гунько Н.О.